

РОЗДІЛ 11 ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

УДК 340.12

ИНТЕЛІГІБЕЛЬНЕ ПІЗНАННЯ ІСТИНИ У ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

INTELLIGIBLE KNOWLEDGE OF TRUTH IN LEGAL ACTIVITY

Левницька О.В.,

асистент кафедри теорії та філософії права

Інститут права та психології

Національного університету «Львівська політехніка»

Стаття присвячена філософсько-правовому аналізу інтелігібельного пізнання істини у юридичній діяльності. Адже саме інтерпретація тієї чи іншої норми права не обмежується пошуком того, що встановив законодавець, що міститься в законі, а актом пізнання встановлення того, що вже має юридичну силу. Застосування права за допомогою такого підходу потребує певного інтелігібельного втручання для встановлення юридичної істини. Оскільки саме у інтелігібельному розумінні правової істини значне місце посідають факти, які, своєю чергою, відображають реальність, а також трапляються псевдофакти та дезінформація, які використовує протилежна сторона у риторичних та інших виступах тієї чи іншої суперечки, наприклад у судовому процесі, тому виникає необхідність у такому науковому дослідженні.

Ключові слова: істина, правові феномени, інтелігібельність, юридична діяльність, гносеологія, метаантропологічна істина, метаантропологічний вимір, екзистенційність, гіпотеза, екзистенціал, мораль, філософія, межовий вимір, культура, факт.

Статья посвящена философско-правовому анализу интеллигибельного познания истины в юридической деятельности. Ведь именно интерпретация той или иной нормы права не ограничивается поиском того, что установил законодатель содержащееся в законе, а актом познания установления того, что уже имеет юридическую силу. Применение права с помощью такого подхода требует определенного интеллигибельного вмешательства для установления юридической истины. Поскольку именно в интеллигибельном понимании правовой истины значительное место занимают факты, которые, в свою очередь, отражают реальность, а также встречаются псевдофакты и дезинформация, которые использует противоположная сторона в риторических и других выступлениях в том или ином споре, например в процессе, поэтому возникает необходимость в таком научном исследовании.

Ключевые слова: истина, правовые феномены, интеллигибельность, юридическая деятельность, гносеология, метаантропологическая истина, метаантропологическое измерение, экзистенциальность, гипотеза, экзистенциал, мораль, философия, предельное измерение, культура, факт.

The article is devoted to the philosophical and legal analysis of intelligible knowledge of truth in legal activity. After all, it is the interpretation of this or that rule of law, that is not limited to the search for what the legislator has established in the law, but by the act of cognizing the establishment of what is already valid. The application of law with the help of such an approach requires a certain intellectual intervention to establish legal truth.

Simulation of truth is carried out with the help of the laws of science. In these laws we see the need for a base of ontological knowledge (which objectively exists) that we use to derive some aspects of truth (like the proof of the theorem). In the coordinates of meta-anthropology, both in perception and in the creation of culture, is the result of the ultimate stress of man, the ultimate human being. In this, in the culture, not only the increase of the marginal voltage, but also its removal occurs, which is manifested in the existential states of sorrow, horror, despair, anger through catharsis. In this context, in the context of culture, objectifies its will to knowledge and the will to creativity.

This action is officially carried out by lawyers, to whom the public has been entrusted to decide fates in special cases, which are not always connected with offenses. In a non-legal relationship, third parties are genuinely trying to establish. A priori theory provides knowledge about reality and reality that is determined independently of experience. A priori justifications rely only on rationalism, intuition. A person can perceive a proposal and make certain decisions regardless of the evidence. Also, two interested persons turn to the truth. There are other situations that require truth, so research in this direction has great practical application and the value of the statement.

Since it is in the intelligible understanding of legal truth that facts occupy a significant place, which in turn reflect reality, as well as wrong fact and misinformation that the opposite side uses in rhetorical and other speeches of one or another dispute, for example, in the process, research.

Key words: truth, legal phenomena, intelligibility, legal activity, gnosology, meta-anthropological truth, meta-anthropological dimension, existentiality, hypothesis, existential, morality, philosophy, ultimate dimension, culture, fact.

Говорячи про інтелігібельне та сенсигібельне пізнання істини у юридичній діяльності варто звернути увагу на такий філософський погляд, як агностицизм. Саме під ним розуміють істинне значення певних тверджень, які відображають об'єктивну дійсність, що не може бути досягнута через природу суб'єктивного досвіду, що сприймається відповідним індивідом.

Мета статті – проаналізувати та осмислити інтелігібельне пізнання істини у юридичній діяльності.

Інтелігібельність (від лат. *intelligibilis* – пізнаваний, мислимий) означає той, що досягається лише розумом, мисленням. Протилежне поняття інтелігібельності є сенсигібельність.

Цей термін введений у середині XIX століття англійським природознавцем Т. Гакслі (1869) для позначення незнаності того, що не може бути виявлене як сенсигібельне, хибним інтелігібельним [1, с. 96]. Проте філософське осмислення неможливе без аналізу агностицизму,

що зроблено Д. Берклі, який, своєю чергою, вважав, що людині неможливо вийти зі свого досвіду, щоб розв'язати питання про відношення цього досвіду до фактів дійсності. Не погоджуючись із цим твердженням, Юм виступив із запереченням істинного пізнання, починаючи з критики основного закону пізнання причинності, що з його погляду – лише уявлення, яке характеризує сприйняття світу людиною. Саме людське пізнання є скріпленням суб'єктивних досвідів та припущень, мета яких звести все до мінімуму. Саме Юм виділяв три ряди досвіду: «враження», «віра в існування предмета», «ідея». Враження виникають з почуттєвого досвіду. Повторюваність одного враження веде до віри в існування такого предмета. Ідеї являють собою найяскравіші враження. Все інтелігібельне, тобто суто світоглядні питання виявляються позбавленими сенсу. Наприклад, питання про об'єктивну реальність сенсигібельних предметів виходить за межі почуттєвого досвіду, тому запитувати, чи існують тіла чи ні, марно.

Німецька класична філософія переборює позицію Юма, говорячи не про одне, а про два джерела пізнання. Так, за твердженням Канта, пізнаючий суб'єкт не може вийти не тільки за межі почуттєвого досвіду, але також і за межі світу інтелігібельних об'єктів (не можна помислити немислиме). Тому іманентне знання необхідно доповнювати знанням трансцендентним. По суті робота Канта з опису пізнання як вибудовування світу (феноменів) і уникнення запитування про світ узагалі (річ-у-собі) лежить у руслі, що задається Юмом [1, с. 96].

Істотний внесок в еволюцію агностицизму внесло «відкриття» сфер, участь свідомості в яких обмежена (зокрема, воля або несвідоме, інтуїція). Агностицизм розвивається в позитивізмі, неопозитивізмі і постпозитивізмі як конвенціоналізм – визнання, що неможливо перевірити поняття на практиці, воно – функція від угоди співтовариства, що пізнають, а не від факту дійсності. Традиція позитивізму, пориваючи з метафізикою, продовжує лінію юмівського агностицизму. Идеалом істинного знання позитивізм проголошує дослідне пізнання природничих наук, заперечуючи гносеологічну цінність інтелігібельних об'єктів. Прагматична філософія і критичний реалізм розглядають істину як похідну нерелексивної віри. Крайнього ступеня агностицизм досягає в сучасній філософії, що закликає відмовитися узагалі від поняття реальності і розглядати тільки різні модифікації людської свідомості і мови в їхній відносності [1, с. 97].

Аналізуючи агностицизм, потрібно відокремлювати його від античного скептицизму. Саме в скептицизмі заперечувалося істинне як предмет думки, тобто регулятивувалося всіляке буття, неважливо – сенсильне чи інтелігібельне. Для підтвердження своєї позиції скептики вживають замість «існує» слово «здається». Проте для агностицизму, навпаки, істинне є цілком сенсильним буттям, тому варто сумніватися тільки в інтелігібельному бутті [2].

Порівняно з цим повним інтелектуальним проникненням у необхідний стан речей розуміння приватних фактів, таких, наприклад, як «норма права» або «норма закону», є результатом простого неосмисленого спостереження.

Інтелігібельність – це внутрішнє розуміння, яке можливе лише в тому разі, коли йдеться про пізнання онтології необхідного факту. Інтелігібельність, що дає нам змогу пізнати факт в його внутрішньому логосі та за допомогою сенсильності передбачати його сутнісну необхідність.

Зрозуміло, ознака інтелігібельності пов'язана з проблемою пізнаваності і не характеризує з необхідністю стан речей як такий.

Особливість апіорного факту – його абсолютна інтелігібельність – тісно пов'язана з його внутрішньою необхідністю. Внутрішньо необхідний факт має абсолютну інтелігібельність на відміну від емпіричного факту, незалежно від того, чи є останній приватним фактом або законом природи. Ми розуміємо, що цей необхідний стан речей є таким, яким він є насправді. Ми розуміємо не тільки те, що справи йдуть так-то і так-то, а й те, чому вони так ідуть. Тільки стосовно такого роду фактів можна говорити про розуміння в повному сенсі цього слова.

Аналогічним чином відрізняються проникнення в необхідний стан речей і знання закону природи, що є результатом індуктивного умовиводу. Природно, ми можемо пізнати факт, однак не інтелігібельністю тієї чи іншої істини, що «моральні цінності припускають існування особистості».

І все ж інтелігібельність глибоко вкорінена в абсолютній сутнісній необхідності.

Якщо ми порівнюємо такий факт з сутністю необхідного факту, то побачимо, що пущий з них позбавлений внутрішньої раціональності, смислової повноти і, отже, інтелігібельності останнього. Тому наш інтелект здатен осягати природно необхідний факт тільки із зовнішнього

боку, а не зсередини. У такому разі наш інтелект не здатний до справжнього проникнення в сутність речей. На противагу внутрішньої смислової повноти і прозорому характеру онтологічності необхідного факту, законам природи властива якась непроникність суто умовного, випадкового факту [3, с. 300].

Наприклад, якщо ми уявляємо собі конкретну сутність вольового акту, то нам при цьому інтуїтивно дана не тільки сама воля, а й той факт, що «не існує воління без мислення». Він також безпосередньо даний нам і безпосередньо присутній в нашій свідомості. Він інтуїтивно розкривається у своїй сутності перед нашою свідомістю. Наш розум споглядає його не просто зовні як емпіричні факти, такі, наприклад, як: «правовий прецедент чи правова норма». Навпаки, цей факт стає прозорим. Ми проникаємо в нього зсередини. Він володіє ясністю і інтелігібельністю, подібної ясності і інтелігібельності сутностей [3, с. 300].

Виходячи за рамки конкретної констатації та індукції, ми можемо прийти до пізнання світу сутностей і з необхідністю заснованих на них фактів. Ми досягаємо апіорного пізнання або за допомогою інтуїції, або за допомогою дедукції.

Інтелігібельний пізнаваний мислимий – філософський термін, що позначає предмет або явища, осягнути які можна лише розумом або інтелектуальною інтуїцією на противагу сенсильним предметам і явищам, що досягається почуттями. Першим розподіляти всі об'єкти пізнання на сенсильні і інтелігібельні запропонував Платон. У його інтерпретації інтелігібельний об'єкт має властивості тожності, ненародженості і незнищеності на відміну від мінливості сенсильного. У середньовічній схоластиці інтелігібельністю вважалися універсалії. Широке застосування поняття індивідуальності отримало у філософії Канта. Цей мислитель вважав трансцендентальним спосіб пізнання індивідуальності об'єкта [6, с. 337].

У літературі часто бачимо поєднання сенсильності з інтуїтивізмом. Саме інтуїтивізм є відправним пунктом усіх роздумів інтелігібельності за допомогою інтуїції [6, с. 337].

Розум є великим благородним даром Божим, яким зі всього роду живого наділена тільки людина – говорячи, мислячи, через який пізнається істина. Саме розум людини введено в сенсильний світ для того, щоб він пізнав інтелігібельний світ [4, с. 327].

У процесі практичної юридичної діяльності індивід досягає істини тільки за допомогою інтелігібельності, адже вона орієнтована на людський розум. Проте така істина може бути тільки суб'єктивною, неповною, навіть хибною.

У зв'язку із цим цінного значення набуває питання про понятійність розуміння, яке неможливе без «розуму». Як слушно зазначають А. Токарська та С. Кость: «вагомим фактором у тлумаченні текстів є правосвідомість суб'єктів, які здійснюють інтерпретацію. Від рівня правосвідомості та професіоналізму юристів-практиків залежить, який стан реалізації вимог правових приписів, утвердження в життя відповідно до наявних у мові ідеалів і цінностей права» [5, с. 464].

Таким чином, можна стверджувати, що саме через правосвідомість індивід має можливість відтворити дійсність у мисленні за допомогою свого інтелекту та розуму. За пізнання інтелігібельної сутності істини у юридичній діяльності потрібно спиратися на факти та умовиводи, які, своєю чергою, є апіорними аналітичними та логічними.

Адже юрист у своїй діяльності спирається не тільки на розуміння, але і на тлумачення права з погляду юридичних понять та юридичної логіки, за допомогою екзистенційності, тобто свого роду інтуїтивного проникнення у зміст права.

Правова позиція, відповідно до якої інтерпретація тієї чи іншої норми права не обмежується пошуком того, що

встановив законодавець, що міститься в законі, а на противагу цьому є актом «креативного правотворення», тобто актом пізнання встановлення того, що вже має юридичну

силу. Застосування права за допомогою такого підходу потребує певного інтелектуального втручання для встановлення юридичної істини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агностицизм. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін.; Л. В. Озадовська, Н.П. Поліщук (наукові редактори). Київ: Абрис, 2002. 742 с.
2. Виндельбанд В. Избранное: дух и история, без регистрации. Москва: Юристь, 1995. 688 с.
3. Дітріх фон Гільдебранд. Що таке філософія. СПб.: Алетейя. 1997. 373 с.
4. Ишрак. Ежегодник исламской философии. № 4, 2013, 631с.
5. Токарська А.С., Кость С.П. Способи тлумачення правових текстів у ЗМІ. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична: збірник наук праць. Львів: ЛьвДУВС, 2011, Вип. 2, С.457–466.
6. Философский словарь. К: А.С.К., 2006. 1056 с.